Tossavainen, Ruskoaho

6.11.2025

339/04.01.00/2025

sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

sosiaali- ja terveysvaliokunnan kokous 7.11.2025

Asia: HE 113/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen johdosta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

KT pitää tärkeänä väestön ikääntyessä ja palvelutarpeen kasvaessa tarkoituksenmukaisia teknologisia ratkaisuja käytetään myös sosiaalihuollon palveluissa. Teknologiset ratkaisut eivät ole sinällään kuitenkaan itsetarkoitus kuten esityksessäkin todetaan. Se on aina investointi, jonka vaikutukset tulee arvioida ja analysoida.

Teknologisilla ratkaisuilla voidaan hallituksen esityksellä todetuin tavoin tehostaa työprosesseja, vähentää työn kuormittavuutta, tukea ammattihenkilöiden työtä ja mahdollistaa parempi resurssien hallinta. Selvää on, että toteutus vaatii myös asianmukaista henkilöstön osaamisen vahvistamista käyttöön otettavissa teknologioissa ja huomioimista työprosesseissa ja niiden tarvittavaa ajantasaistamista.

KT pitää myös kiitettävänä, että esityksen yleisperusteluissa kiinnitetään huomiota myös teknologiaan liittyviin häiriötilanteisiin ja niihin varautumiseen (2.2.4) sekä nostetaan esille asian huomioiminen omavalvontasuunnitelmassa.

Sosiaalihuoltolakiin esitetyt muutokset

Esityksessä esitetään, että sosiaalihuollon yleislaissa sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin teknologiset ratkaisujen ja teknisen valvonnan määritelmistä (3 §), teknologian huomioon ottamisesta asiakassuunnitelmassa (39 §), teknologiset ratkaisut sosiaalihuollon palveluissa (47 §) sekä tekninen valvonta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa (48 §).

Sosiaalihuoltolain 3 §:ssä teknologisella ratkaisulla tarkoitetaan asiakkaan *sosiaalipalvelun toteuttamisessa* käytettäviä sähköisiä laitteita, ohjelmistoja, palveluita ja järjestelmiä. KT:llä ei ole sinällään määritelmään huomauttamista. Kuitenkin vaikka määritelmä sinällään on ymmärrettävä, olisi ollut selkeyttävää, että määritelmän yhteyteen olisi kirjattu näkyviin esityksen 47 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa esiin tuotu seikka, että teknologisilla ratkaisuilla ei tarkoiteta esimerkiksi

hallinnollisessa työssä käytössä olevia ratkaisuja kuten asiakastietojen kirjaamisen teknologioita tai toiminnanohjausjärjestelmiä, koska kyse ei ole sosiaalipalvelun toteuttamisesta. Kyse on tällöin hallinnollisista työvälineistä.

KT pitää lähtökohdiltaan tarkoituksenmukaisena lakiesityksen ratkaisua, että asiakkaan asiakassuunnitelmaa laadittaessa arvioitaisiin, voidaanko palvelutarpeeseen vastata missä määrin teknologisilla ratkaisuilla mukaan lukien mitä 47 §:ssä esitetään. Lakiin kirjattuna menettely edistää myös teknologian hyödyntämisen jalkauttamista työtapojen osaksi ja sen kautta asiakas ja tarvittaessa lähiomaiset tulevat kuulluksi asiassa kuten esityksessä todetaan.

Esityksen yhteydessä käsitellään ja arvioidaan asiakkaan suostumuksen merkitystä teknologian käytössä sekä asiakassuunnitelman laatimisprosessin merkitystä osallistamisen välineenä. Prosessin kääntöpuolena KT toteaa, että nyt esitettyjen muutosten tarkoituksena ei ole myöskään säätää asiakkaan subjektiivista oikeuksista saada esim. etäteknologiaa kotiinsa.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettuun lakiin esitetyt muutokset

Esityksen mukaan henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus. Henkilöstömitoitusta arvioitaessa voidaan mitoitusta pienentää enintään 0,04 työntekijää asiakasta kohti, mikäli toimintayksikössä on käytössä teknologiaa, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä. Toteutuneen henkilöstömitoituksen on kuitenkin aina oltava 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

KT:n on pitänyt ja pitää edelleen säänneltyjä henkilöstömitoituksia ongelmallisina. KT toteaa, että nyt käsittelyssä oleva sääntelyesitys on huonosti yhteensovitettavissa sen kanssa, että väestö ikääntyy, palvelutarve kasvaa ja teknologia kehittyy koko ajan. Myös esityksessä tuodaan esille THL:n ennakointi siitä, että ikääntyneiden palveluja, kotihoitoa, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista tarvitsevien iäkkäiden määrä kasvaa nykyisestä 33 000 asiakkaalla vuoteen 2027 mennessä. Iäkkäiden palveluissa työskenteli esityksen mukaan vuonna 2023 hieman yli 80 000 työntekijää. Vuonna 2027 henkilöstöä tarvitaan iäkkäiden palveluihin arvioilta 14 200 enemmän kuin vuonna 2023, jos palvelurakenne ei muutu (s. 36)

KT toi esille jo lausuntokierroksella, että 0,6 alarajan alittamisen mahdollisuutta asiassa tulisi harkita uudelleen. Teknologia voi myös osaltaan parantaa palveluiden laatua ja tuoda turvallisuutta edistäviä tekijöitä hoivaan ja asiaa tulisi arvioida laajasti. KT katsoo, että jos sääntely hyväksyttään nyt esitetyssä muodossa, sitä on välttämätöntä arvioida uudestaan lähivuosina.

Kustannusarviointiin sisältyy epävarmuutta

Esityksessä kaavaillut säästöt perustuvat henkilöstön vähentämiseen, mutta esityksessä esitetään tämän suhteen ristiriitaisesti, että samalla parannettaisiin henkilöstötilannetta. Jos henkilöstöä vähennetään, ei henkilöstötilanne kokonaisuutena parane. Mikäli henkilöstöä siirretään toisiin tehtäviin tai vapautuva aika suunnataan aiemmin vajaasti hoidettuihin muihin lakisääteisiin tehtäviin, ei varsinaisia säästöjä synny. Resurssien uudelleenkohdentaminen voi parantaa henkilöstön työajan tarkoituksenmukaista kohdentumista ja siten palvelujen laatua ja

kustannusvaikuttavuutta ja henkilöstön työtyytyväisyyttä, mutta ei johda suoriin kustannussäästöihin. Ilmeisestä ristiriidasta huolimatta yleiskatteellista rahoitusta oltaisiin leikkaamassa 35 miljoona, mikä ei hyvinvointialueiden taloushaasteet huomioiden ole merkitykseltään mitätön. Monissa yksiköissä listattuja teknologioita on jo käytössä, joten heidän kannaltaan kohdataan vain rahoituksen leikkaus ilman vastaavia hyötyä.

Teknologisten innovaatioiden laajamittainen hyödyntäminen edellyttää usein alkuinvestointeja ja kannustimia. On epävarmaa, että edellyttääkö uuden teknologian käyttöönotto tässä tapauksessa sellaisia investointeja, joihin ei hyvinvointialueilla nykyisessä rahoitustilanteessa ja lainanottovaltuuksien puitteissa ole realistisia mahdollisuuksia. Tästä huolimatta yleiskatteellista rahoitusta ollaan leikkaamassa ennakkoon, ilman varmuutta siitä, voidaanko mainittua teknologiaa ottaa käyttöön tai saavutetaanko sillä kaavaillut säästöt.

Teknologian käyttöönotto ei todennäköisesti vaikuta kaikkiin henkilöstöryhmiin tai kaikkiin yksiköihin tasaisesti, kuten vaikutusarvioissa oletetaan. Tätä ei valitettavasti ole arvioitu tarkemmin. Esimerkiksi hoiva-avustajat eivät saa olla yksin työvuorossa, joten yöaikaisia henkilöstövähennyksiä tehtäessä leikkaukset kohdistuvat todennäköisesti matalampipalkkaiseen henkilöstöön. Kustannusarviot on kuitenkin tehty keskimääräisen henkilöstörakenteen perusteella, vaikka teknologian säästövaikutukset todennäköisimmin kohdentuvat isompiin yksiköihin ja siellä matalampipalkkaisiin henkilöihin. Kustannussäästö kannattaisi laskea yksiköistä, joissa yöaikaan on paikalla kolme henkilöä, sillä näissä ehdotettu teknologia voi tarjota käyttökelpoisia ratkaisuja ilman, että palvelun laatu tai potilasturvallisuus vaarantuu.

On selvää, että teknologia on tehokas apuväline ammattilaisille, ja hyöty teknologiasta voi olla suurempi kuin ylimääräisestä henkilöpanoksesta. Hyöty teknologiasta voi kuitenkin olla potilasturvallisuuden ja hoidon laadun näkökulmasta suurempikin kuin 0.04 ja se voi koskea myös yksiköitä, joissa mitoitus on nyt joko 0.6 tai hieman sen yli, mutta nämä eivät pääse tätä hyödyntämään täysimääräisesti. Investoinnit aina maksavat ja kannuste investointeihin tulee kustannussäästöistä muualla, joten tuottavuuden kehittäminen ja laadun parantaminen edellyttää KT:n mielestä vähintään lain uudelleenarviointia lähivuosina.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT